

Grote Gele Kwikstaart

Motacilla cinerea een blijvertje in Veenhuizen

Herman Feenstra

In 2008 broedde voor het derde achtereenvolgende jaar een paar Grote Gele Kwikstaarten in Veenhuizen. In de winter 2008/09 volgde een renovatie aan de sluis waar werd gebroed. Wat tegenvallers vertraagden de werkzaamheden tot in het voorjaar van 2009, maar desondanks vestigde zich een paar Grote Gele Kwikken. Het paar bouwde een nest in de sluismuur waar stenen waren uitgebikt. Bij de andere sluis in Veenhuizen broedde een paar in een nestkast. Dit artikel is een update van de "sluis-kwikken" in Veenhuizen.

2008

Sluis Norgerhaven

Eerste legsel: Op 1 april zaten twee mannetjes bij de sluis Norgerhaven en een dag later een paar. Er werd een pas afgebouwd nest gevonden op 5 april. Op 8 april lag het eerste ei in het nest, op 11 april vier eieren en op 14 april een legsel van zes eieren. Op 11 mei waren de jongen uitgevlogen getuige een waarneming van twee jongen en de ouders op 13 mei.

Tweede legsel: Op 2 juni zat het paar bij de brede sloot achter de sluis. Op 12 juni lagen vijf bijna vliegvlugge jongen in het nest (foto), waarbij de ouders fel reageerden op mijn aanwezigheid.

2009

Sluis Norgerhaven

Eerste legsel: In de sluismuur was een tiental stenen uitgebikt en een prachtige nis ontstaan. De Grote Gele Kwikstaart liet zich deze kans niet ontgaan en bouwde er een nest. Op 15 april lag een ei in het nest en 18 april vier eieren. Het paar foerageerde bij de sluis en het mannetje zong er geregeld. Enkele keren pikten ze insecten van het water uit het midden van de vaart. Op 20 april zat het vrouwtje op eieren. Op 1 mei waren er vijf kleine jongen. Op 12 mei lagen vijf grote jongen in het nest. Op 14 mei zijn de jongen uitgevlogen getuige een alarmeerde ouder.

Tweede legsel: De sluis was gerenoveerd en eindelijk klaar. Helaas was daardoor de nis verdwenen en het tweede nest werd dan ook gebouwd achter een kaal trappetje in de sluis. Er stond geen groen achter het trappetje zoals in 2008 (zie foto 12 juni 2008) en het nest viel direct op. In het nest lagen 6 eieren op 29 mei. Op 7 juni lagen er zes vrij kleine jongen in het nest. Op 15 juni was het nest leeg en vermoedelijk gepredeerd.

Sluis Oosterwoldseweg

Eerste legsel: Hier bouwde een paar een nest in een pas opgehangen nestkast. Er lagen vijf eieren in het nest op 19 april. Op 20 april zat het vrouwtje op het legsel. Op 1 mei waren er kleine jongen en op 4 mei werd gevoerd. De jongen waren ongeveer even oud als de jongen bij de sluis Norgerhaven. Op 14 mei is het nest leeg en de jongen uitgevlogen getuige een alarmerende ouder.

Tweede legsel: Het tweede nest werd in een kleine nis in de sluismuur gebouwd, slechts enkele decimeters onder de rand. Op 29 mei lagen vijf eieren in het nest en op 7 juni vijf jongen. Op 15 juni zaten er vijf grote jongen in het nest en op 19 juni was het nest leeg. Het is niet bekend of deze jongen zijn uitgevlogen.

Poging derde legsel: Een poging om een derde nest te bouwen mislukte. Op 27 juni werd nestmateriaal in een nis aangevoerd maar de ruimte was erg klein. Daarna is het paar niet meer gezien bij de sluis.

Discussie

Grote Gele Kwikstaarten zijn in Drenthe zeldzame broedvogels. In 2006-07 zaten er paren in Emmen en Veenhuizen (Feenstra 2007). Zekere broedgevallen vóór 2006 zijn op één hand te tellen. Landelijk zit de soort in de lift en wordt de populatie op 425-500 paren geschat (van Dijk *et al.* 2009).

Naast Veenhuizen worden de afgelopen jaren in Drenthe geregeld waarnemingen gedaan van territoriale paren en broedparen. In het Noorderdierenpark in Emmen is in 2007 gebroed. In 2008 en 2009 zat er een paar in het broedseizoen. Bij een sluis in Hoogeveen is in 2008 en 2009 succesvol gebroed. Daarnaast werd in 2008 een alarmerend mannetje bij Zwiggelte gezien langs het Oranjekanaal (www.waarneming.nl): deze waarneming duidt op een broedgeval. In juni 2009 zijn op twee plaatsen langs het kanaal Buinen-Schoonoord broedverdachte kwikken gezien (WAD-nieuwsbrief 2009). De ervaring leert dat Grote Gele Kwikstaarten zich tijdens de eileg en bebroeding van het legsel onopvallend kunnen gedragen en gemist kunnen worden. In 2008-09 zaten in Drenthe zeker 4-6 broedparen maar mogelijk al meer. Na de koude winter 2008/09 was het afwachten maar nam het aantal "sluiskwikken" desondanks toe. Wintereffecten door de koude winter waren er in Limburg waar duidelijk minder Grote Gele Kwikstaarten werden vastgesteld. In Twente kromp de populatie met 40% maar verder westelijk in Overijssel bleef de stand vergelijkbaar (Boele 2009). De vorstperiode tussen Kerst en 11 januari 2008/09 was in het zuiden een stuk kouder dan in het noorden. Boven de lokaal 10 cm dikke sneeuwlaag koelde het op verschillende plaatsen in Limburg en Brabant gedurende vier nachten af tot onder de -15 graden, zeer strenge vorst (website KNMI).

Met twee broedsels per jaar en wat zachte winters kan het snel gaan. Let dus op Grote Gele Kwikstaarten de komende jaren bij sluizen en bruggen in de kanalen van Drenthe!

Dankwoord

Roelof Blaauw en Aaldrik Pot wil ik bedanken voor de waarnemingen uit 2008.

Literatuur

- ▶ Boele A. Van Kleinst Waterhoen tot Grote Aalscholver en van Witooogend tot Zwarte Wouw: zeldzame broedvogels in 2009. SOVON-Nieuws 22 (4): 6-8.
- ▶ Van Dijk A.J., Boele A., Hustings F., Koffijberg K. & Plate C.L. 2009. Broedvogels in Nederland in 2007. SOVON-monitoringrapport 2009/01.
- ▶ SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen. Feenstra H. 2007. Broedende ▶ Grote Gele Kwikstaart *Motacilla cinerea* bij Veenhuizen. Drentse Vogels 21:61-63. WAD-nieuwsbrief 21 (3) september 2009.

Summary: Breeding Grey Wagtails in sluices near Veenhuizen.

In 2008 the first egg of a clutch of six was laid on 8 April. The nest was not checked in a later stage, but several weeks later two fledglings were observed. On 12 June the young of a second attempt were on the verge of fledging (picture).

In 2009 at the same location the first egg was laid on 15 April. Clutch size was probably five (number of small chicks). On 14 May the young were fledged. A second attempt resulted in a clutch of six on 29 May. On 7 June this nest contained six small chicks. On 15 June the nest was empty and probably predated.

A second pair occupied an especially erected nest box at the wall of another sluice. The nest contained a fresh clutch of 5 eggs on 19 April. At later checks the young appeared to have the same age as the young of the first pair. On 14 May the nest was empty, but nearby alarming parents suggested that the young fledged successfully. On 29 May the female incubated a second clutch of five eggs. On 15 June the nest contained five large young and on 19 June the nest was empty. Probably the young left the nest successfully. On 27 July the pair attempted to build a third nest in a too small space in the sluice wall. The nest was not finished

Foto 1. Nest met vijf bijna vliegvlugge jonge Grote Gele Kwikstaarten. Veenhuizen, 12 juni 2008 (Herman Feenstra). *Nest of Grey Wagtail with five nearly fledged young.*

